

چگونه فاضلاب تصفیه می شود؟

لجن فعال (۳)

از سلسله آموزش های راهبری تصفیه خانه های فاضلاب
قسمت سیزدهم

ترجمه: مهندسین مشاور طرح و تحقیقات آب و فاضلاب

آب درون مخزن تهشیتی و پسابی که از روی سرریز می ریزد، ارزیابی کرد. اگر آب تیره یا کدر باشد و مخزن هوادهی بوی تخم مرغ گندیده (H_2S) بدهد، بدین معنی است که هوای کافی تأمین نشده است. در این صورت باید هوا تأمین شود یا سرعت هوادهی را زیاد کنیم. اگر آب درون مخزن تهشیتی زلال باشد، می توان گفت که مقدار هوای کافی است. اگر وسیله اندازه گیری قابل حمل اکسیژن محلول یا تجهیزات آزمایشگاهی اندازه گیری آن در اختیار باشد، باید سعی شود که در تمام مخزن مقدار اکسیژن محلول در حدود ۲ میلی گرم در لیتر حفظ شود. مقدار اکسیژن محلول را در نقاط مختلف مخزن هوادهی از سطح تا عمق اندازه بگیرید.

دفع لجن

بسیاری از واحدهای تصفیه قدیمی فاقد تجهیزات دفع لجن بودند. دلیل این امر این بود که فکر می کردند سیستم هوادهی ممتد قادر است مواد جامد معلق ورودی را تا حد قابل قبول برای تخلیه در آبهای پذیرنده تثیت کند. اما تجربه نشان داده است که این تلقی اشتباه است و باید مقداری لجن مرتاب دفع شود تا امکان عملکرد بهینه سیستم فراهم شود و متصلی واحد باید به طور منظم مقداری از مواد جامد را از سیستم خارج کند. برای دستیابی به بهترین نتایج از نظر کیفیت پساب، بایستی بیش از پنج درصد مواد جامد را در هنگام تابستان به طور هفتگی دور ریخت تا از تجمع بیش از حد مواد جامد جلوگیری شود. برای دفع لجن فعال اضافی، پمپهای برگشتی یا بالابرهای هوارابه مدت یک ساعت خاموش کنید و بگذارید بقیه واحده کار خود ادامه دهد. پس از یک ساعت که لجنی برگشت داده نشد، در حدود پنج درصد از مواد جامد درون مخزن تهشیتی را توسط یک پمپ سیار به یک بستر ماسه ای یا بستر لجن خشک کن پمپاژ کنید. با اندازه گیری عمق لجن و کسر پنج درصد آن می توانید مقدار لجن پمپ شده را تعیین کنید. زمان پمپاژ را ثبت کنید و هر هفته لجن دفعی را به همین مدت زمان از مخزن پمپ کنید. اگر واحد تصفیه لجن فعال شما فاقد هاضم هوایی است، ریختن لجن دفعی بر روی بستر لجن خشک کن می تواند سبب

- ج - داده های اسمی تجهیزات شامل:
۱. خردکن.
 ۲. موتور خردکن.
 ۳. موتور هواده.
 ۴. کمپرسور یا همزن.
 ۵. آمپراز تجهیزات متحرک.
 ۶. نوع روغن یا گریس لازم برای هر دستگاه.
 ۷. شیر و مدخل ورودی جهت بهره برداری مناسب.

راه اندازی واحد تصفیه

پیش از ورود فاضلاب، باید کمپرسور هواده روشن شده و هوای افسانکها وارد شود. اگر پیش از خروج هوای افسانکها فاضلاب وارد مخزن شود، ممکن است افسانکهای هوای مسدود شوند. اگر واحد تصفیه از نوع هوای پخشیده باشد و برای لجن برگشتی بالابر هوا وجود داشته باشد، باید تا هنگام پرشدن مخزن تهشیتی شیر اتصال خط هوا به بالابرهای هوای بسته باشد. در غیر این صورت همه هوای مخزن خالی خواهد رفت و هیچ هوایی وارد افسانکها نخواهد شد. پس از این که مخزن تهشیتی از سرریز مخزن هواده پر شد، می توان شیرهای بالابرها را باز کرد. این شیرهای را باید تنظیم کرد تا یک جریان ثابت آب و مواد جامد به مخزن هواده باز گردد. مقدار این تنظیم معمولاً دو تا سه دور روی شیر هوای هر بالابر هواست. در طی یکی دو هفته اول راه اندازی ممکن است مقداری کف جمع شود. برای کنترل این کف تا پیش از تشکیل جامدات مایع مخلوط کافی می توان از یک شیلنگ یک اینچی د - کمپرسور. اگر کمپرسور هوای پخشیده است، موارد زیر را کنترل کنید:

- الف - سیستم روغن
- ب - جهت چرخش
- ج - هواده مکانیکی - مناسب بودن عمق همزن
- د - کمپرسور. اگر کمپرسور هوای پخشیده است، موارد زیر را کنترل کنید:
 - ۱. فیلتر هوای مخزن روغن.
 - ۲. سری و شیرهای هوای.
 - ۳. لوله های مکش هوای شیرها.
 - ۴. نصب افسانکها.

- ۵. مطمئن شوید که سری لولایی به راحتی و بدون اصطکاک بالا می آید.
- اطلاعات زیر را یادداشت یا ضبط کنید:
 - الف - مدل و شماره سریال واحد تصفیه
 - ب - دو نسخه از راهنمای بهره برداری و نگهداری واحد

- شرایط زنگ روی بدنه داخلی و خارجی واحد را کنترل کنید. هرگونه خرد سنگ و خاک را از داخل مخزن خارج کنید.
- اگر جنس مخزن فلزی است، آیا به حفاظت کاتدی نیاز دارد؟
- شرایط زنگ روی بدنه داخلی و خارجی واحد را کنترل کنید.
- اگر واحد مجهز به خردکن است، روغن کاری قطعات و سیستم روغن، خلاصی پرهای و نحوه کار آن را بررسی کنید.

تولید بو شود، برای رفع این مشکل راه حل‌های زیر را بررسی کنید:

۱- لجن فعال اضافی را در یک مخزن هواده‌ی شده بریزید. این مخزن را می‌توانید با پمپ تخلیه کرده و لجن آن را در یک محل مناسب دفن بهداشتی کنید. اگر لجن به اندازه کافی هواده‌ی شده باشد، لجن را می‌توان در بسترها خشک کن تخلیه کرد.

۲- لجن فعال اضافی یا دفعی را می‌توان با پمپ به سپتیک تانک تخلیه کرد و به منظور دفع، در محل مناسبی دفن بهداشتی کرد.

۳- ترتیبی دهید که لجن دفعی در یک تصفیه‌خانه نزدیک تخلیه شود.

سالیانه، سنگریزه، مواد چسبیده و دانه‌های کف مخزن را تخلیه کنید. علاوه بر آن، قسمتهای انتهایی بالابرهای هوا را بازرسی کنید تا که پارچه و مواد دیگر به آن نچسبیده باشد و در شرایط مناسب قرار داشته باشد.

تناوب و مقدار دفع لجن را می‌توان پس از چند ماه بهره‌برداری بر اساس بررسی موارد زیر تغییر داد:

۱- مقدار مواد جامد حمل شده در پساب
۲- عمق تهشینی مواد جامد در مخزن هواده‌ی در هنگام خاموش بودن تأسیسات هواده‌ی (باید پیش از یک سوم فاصله بالا تا پایین باشد).

۳- پیدايش لخته و کف در مخزن هواده‌ی به شکل رنگ، تجمع کف و مواد جامد اضافی بر روی سطح مخزن

۴- نتایج آزمونهای آزمایشگاهی
کف سفید رنگ پر حباب نشان دهنده مقدار کم مواد جامد در هواده است در صورتی که کف قهوه‌ای سنگین نشان دهنده غلظت بالای مواد جامد است. مشاهده هر روزه مقدار فراوان مواد جامد در پساب ممکن است نشان دهنده این نکته باشد که بارگذاری مواد جامد برای زلال کننده نهایی پیش از حد است. مواد جامد فراوان، حاکی از بالا بودن غلظت مواد جامد معلق در مایع مخلوط است و در این صورت باید مقدار پیشتری از مواد جامد دور ریخته شود.

بهره‌برداری

الف: بهره‌برداری عادی

واحدهای تصفیه لجن فعال پیش ساخته را باید هر روز کنترل کرد. در هر بازدید باید به موارد زیر توجه کنید:

۱- ظاهر واحدهای هواده‌ی و زلال کننده نهایی را کنترل کنید.

۲- سیستم روغن‌کاری و نحوه کار واحد هواده‌ی را کنترل کنید.

۳- نحوه کارکرد خط لجن برگشتی را کنترل کنید. اگر هوای بالا رو، به خوبی جریان ندارد، شیر خروجی را برای مدت کوتاهی بیندید تا هوا با فشار پایین رفته و از قسمت انتهایی خارج شود. این کار سبب دمش در مسیر شده و هرگونه گرفتگی را برطرف می‌کند. شیر تخلیه را دوباره باز کنید و آن را برای مقدار مناسب لجن برگشتی تنظیم کنید.

۴- روغن‌کاری و نحوه کار دستگاه خردکن را کنترل کنید.

۵- مخزن هواده‌ی و مخزن نهایی را با شلنگ آب تمیز کنید.

۶- در موقع لازم، سریزها را با برس تمیز کنید.

۷- چربی و دیگر مواد شناور مثل مواد پلاستیکی و لاستیکی را ز سطوح جدا کنید.

۸- پساب واحد تصفیه را از نظر ظاهر و رنگ آن، وجود چربی و گریس و موادی با منشأ فاضلاب که وجود آنها در پساب مطلوب نیست کنترل کنید.

ب: بهره‌برداری در شرایط غیرعادی

به خاطر داشته باشید که تغییر شرایط و یا بروز شرایط غیرعادی، میکروارگانیسمهای درون مخزن هواده‌ی را دچار اختلال می‌کند. با تغییر دما در فصلهای مختلف، فعالیت ارگانیسمها افزایش یا کاهش می‌یابد. همچنین مقدار جریان و مواد زاید (مواد آلی بر حسب BOD و مواد جامد معلق) در پساب تصفیه‌خانه متناسب با فصل تغییر می‌کند. همه این عوامل به سیستم فرصت دهد تا فرایند را ثیث کند.

۱- مواد جامد در پساب

الف- اگر پساب کدر (گل آلود یا تیره) به نظر بیاید، سرعت پمپاز لجن فعال برگشتی مناسب نیست. افزایش سرعت

باشد. این مسائل ایجاب می‌کنند که متصلی واحد تصفیه، آماده انجام بهترین اقدامات با امکانات موجود باشد.

مواد زاید سمی مثل آفت‌کشها، پاک کننده‌ها، حلالها یا مقادیر زیاد یا کم pH، میکروارگانیسمهای داخل مخزن هواده‌ی را کشته یا دچار اختلال می‌کنند. عموماً تا بعد از عبور مواد سمی از تصفیه‌خانه، پساب دچار تغییری نمی‌شود. برای اصلاح مشکلات ناشی از مواد سمی، سعی کنید منشأ آن را پیدا کنید و از ورود مجدد آن به واحد تصفیه جلوگیری کنید. اگر میکروارگانیسمهای درون مخزن هواده‌ی نابود شدند، سعی کنید تعداد آنها را مجدداً مانند راه‌اندازی یک واحد جدید بالا ببرید.

یک نمونه بارز از مواد سمی که توسط متصلی واحد وارد سیستم می‌شود، کلر است که به منظور کنترل بو (پیش کلرزنی) از آن استفاده می‌شود. کلر ماده سمی است و نباید اجازه دهیم به مقدار کنترل نشده و غیر مجاز وارد فرایند لجن فعال شود؛ چون کلر نسبت به نوع یا آسیب ارگانیسمها انتخاب نمی‌شود و همه را ازین می‌برد. اگرچه کلر در تصفیه‌خانه‌های لجن فعال در مقیاس بزرگتر برای کنترل حجم شدن لجن^۱ به کار می‌رود، ولی استفاده از آن در واحدهای تصفیه پیش ساخته توصیه نمی‌شود. کلر می‌تواند ارگانیسمهای مؤثر سیستم را زین برد. این ماده در ضدعفونی پساب واحد پس از اتمام تصفیه با فرایند لجن فعال مؤثر خواهد بود.

رفع عیب

اگر در فرایند لجن فعال اشکالی بروز کرد، سعی کنید اشکال را شناسایی کرده، علت آن را ببینید و بهترین راه حل ممکن را انتخاب کنید. به خاطر داشته باشید که فرایند لجن فعال یک فرایند زیستی است و ممکن است به سه روز تا یک هفته و گاهی زمان بیشتر نیاز داشته باشد تا به اقدامات اصلاحی شما پاسخ دهد. پس از هر تغییر در فرایند تصفیه، هفت روز یا بیشتر به سیستم فرصت دهید تا فرایند را ثیث کند.

۱- مواد جامد در پساب

الف- اگر پساب کدر (گل آلود یا تیره) به نظر بیاید،

پمپاز را امتحان کنید. علاوه بر آن، امکان وجود یک ماده سمتی برای میکروارگانیسمها یا بارگذاری بیش از حد هیدرولیکی که منجر به بیرون راندن مقداری از مواد جامد می‌شود را بررسی کنید.

ب- اگر لجن فعال در زلال کننده تهشین نمی‌شود (حجم شدن لجن)، چند عامل ممکن است سبب این مشکل شود که عبارتنداز: پایین بودن مقدار مواد جامد در سیستم، غلظت پایین اکسیژن محلول در مخزن هواده‌ی، قوی و سپتیک بودن فاضلاب ورودی، بالا بودن مقدار چربی و گریس در فاضلاب ورودی، مواد زاید قیایی رختشویخانه‌ها.

ج- اگر غلظت مواد جامد در بخش تجمع لجن زلال کننده نهایی خیلی بالا باشد، در پساب، مواد جامد ظاهر می‌شوند. افزایش سرعت پمپاز لجن برگشتی را امتحان کنید.

د- اگر بوی بد به مشام می‌رسد و مایع مخلوط مخزن هواده‌ی هواده‌ی به جای رنگ قهوه‌ای همیشگی، سیاه به نظر می‌آید، افزایش سرعت هواده‌ی را امتحان کنید و به دنبال نقاط مرده سپتیک بگردید.

ه- اگر بر سطح زلال کننده مواد جامد، لجنی شناور و کمرنگ دیده شد، سرعت هواده‌ی را کاهش دهید. سعی کنید اکسیژن محلول را در همه مخزن هواده‌ی در حدود ۲ میلی‌گرم در لیتر حفظ کنید.

۲- بو

الف- اگر پساب کدر باشد و مایع مخلوط مخزن هواده‌ی در مقایسه با رنگ قهوه‌ای همیشگی، سیاه باشد، افزایش سرعت هواده‌ی را امتحان کنید و به دنبال نقاط مرده سپتیک بگردید.

ب- اگر تکه‌هایی از مواد جامد سیاه رنگ بر سطح زلال کننده پدیدار شد، افزایش سرعت لجن برگشتی را امتحان کنید. همچنین اطمینان حاصل کنید که خط لجن برگشتی مسدود نشده و نقاط مرده سپتیک در اطراف لبه‌ها یا جای دیگری در زلال کننده وجود ندارد.

ج- روش تصفیه و دفع لجن آن را بررسی کنید تا مطمئن شوید که این دو، عامل ایجاد بو نباشند.

د- نظافت نکردن مناسب محیط نیز می تواند عامل بو

باشد، اجازه ندهید مواد جامد یا آشغالهای جدا شده از فاضلاب

در کانتینرهای رویا، اطراف محل تصفیه خانه را پر کنند.

۳- تشکیل کف

الف- اگر لجن فعال زیادی دفع شده، مقدار دفع را کمتر کنید.

ب- اگر هوادهی زیاد، سبب کف زیاد شده است، سرعت هوادهی را کم کنید.

ج- اگر واحد تصفیه یک دوره بارگذاری بالا یا شرایط سپتیک را پشت سرگذاشت، مدتی صبر کنید تا شرایط عادی شود.

تشکیل کف را می توان با پاشیدن آب یا با مواد ضد کف موجود در بازار کنترل نمود تا آن که با کاهش یا توقف دفع لجن و تجمع مواد جامد در مخزن هوادهی علت آن برطرف شود.

توقف بهره برداری

توقف فرایند به علت مشکلات بهره برداری، نگهداری و تعمیرات یا به علت تعطیلات فصلی مثل مناطق تفریحی می باشد. اگر سیستم هوادهی برای مدت کوتاهی متوقف شود، میکروارگانیسمهای لجن فعال به سرعت در اثر فقدان اکسیژن نابود می شوند. هر وقت تخلیه کامل مخزن لازم شد، سعی کنید

اطلاعاتی درباره سطح آبهای زیرزمینی منطقه به دست آورید. اگر سطح آبهای زیرزمینی بالا باشد، ممکن است مخزن شناور شده و به سازه ها و لوله های آن آسیب وارد شود. قبل از راه اندازی مجدد مخزن، باید افسانه های هوا تمیز شوند. اگر واحد تصفیه در فصل تعطیل متوقف شود، باید تجهیزات آن را در برابر آسیبهای هوازدگی و رطوبت پوشاند و محافظت کرد.

دستور کار دقیق در این موارد به محل و آب و هوای آن بستگی دارد. استراتژی بهره برداری در این بخش، گزینه کوتاهی از مفاهیم اساسی در بهره برداری و کنترل فرایند لجن فعال ارائه خواهد شد که هم برای واحد تصفیه پیش ساخته و هم برای کانالهای اکسایش به

آزمونهای آزمایشگاهی

برای تعیین شرایط مواد جامد می توان از آزمون تهشیین استفاده کرد. با استفاده از یک ظرف یک لیتری، نمونه ای را از مخزن هوادهی در هنگامی بردارید که دستگاه هوادهی به مدت ده تا پانزده دقیقه کار کرده است. ظرف را ثابت بگذارید و تشکیل و تهشیین لخته را در ته ظرف نگاه کنید. پس از سی دقیقه، باید تقریباً نصف ظرف شما، یا کمتر، از مواد جامد تهشین شده پر باشد، که رنگ آن قهوه ای شکلاتی است و بالای آن آب زلال قرار دارد. مواد جامد باید به صورت دانه ای دیده شود. اگر مواد جامد در نصف ظرف تهشین نشده و آب بالای ظرف کدر باشد، نیاز به زمان هوادهی طولانی تر، مقدار اکسیژن زیاد یا دفع لجن دارد. اگر مواد جامد در کمتر از نیمی از حجم ظرف تهشین شود و آب بالای آن تیره باشد، باید هیچ مقداری از لجن دفع نشود و بگذاریم میزان مواد جامد در تانک هوادهی بالا رود.

اگر مواد جامد در ته ظرف تهشین شده و آب بالای آن خیلی زلال است و این مواد جامد یک ساعت پایین مانده و در مدت دو ساعت بالا می آید، به این معناست که مقدار هوا بسیار زیاد بوده، یا مواد جامد بسیار زیاد است (به اندازه ای سیستم را

پرسشها:

- ۱- چرا واحدهای تصفیه باید حفاظت کاتدی داشته باشند؟
- ۲- اگر آب درون مخزن هوادهی کdro و تیره باشد و بوی تخمر غنیده بدهد، چه می کنید؟
- ۳- متصلی واحد تصفیه پیش ساخته به چه فواصل زمانی باید وارد خود را بازدید نظری کند؟
- ۴- اگر دفع لجن لازم باشد، چقدر و چه هنگام این کار باید انجام شود؟
- ۵- اگر در نمونه ای که از بخش هوادهی در ظرف آورده اید پس از ۳۰ دقیقه: الف- مواد جامد را نصف پایین ظرف تهشین نشود، ب- مواد جامد را کف ظرف تهشین و سپس بالا آیند، چه باید بکنید؟

پاسخها:

- ۱- جهت حفاظت سطوح در معرض آب، فاضلاب و خاک در مقابل زنگ زدگی و خوردگی
- ۲- میزان هوادهی در چنین شرایطی می بایست افزایش باید.
- ۳- متصلی واحد پیش ساخته می بایست روزانه نظافت ظاهری و احصار بازدید نماید.
- ۴- به میزان ۵ درصد دفع جامدات به طور هفتگی در هوای گرم می بایست صورت گیرد.
- ۵- الف: میزان هوادهی می بایست افزایش یافته و غلظت مواد جامد مایع مخلوط به مقدار مناسب کنترل شود.
ب: میزان هوادهی به صورت تدریجی و آرام، روزانه کاهش باید تا نهشیمنی مناسب حاصل گردد. همچنین میزان دفع لجن کاهش باید تا مقدار مواد جامد مایع مخلوط افزایش باید.

کار می آید.

۱- آیا ویژگیهای جریان ورودی در طول سال تغییر چشمگیری دارد؟ آیا عملکرد فرایند لجن فعال شما، آن قدر کافی است تا در همه این شرایط تصفیه را به خوبی انجام دهد؟

۲- آیا برای جلوگیری از اشکال مکانیکی یا اشکال در فرایند در پایین دست سیستم، فاضلاب را به اندازه کافی پیش تصفیه می کنید و سیستم جمع آوری فاضلاب را کنترل می کنید؟

۳- آیا آزمونهای معمول مواد جامد (سانتریفیوژ، قابلیت تهشیین، عمق لایه لجن، مشاهدات ظاهری) انجام می شود و آیا نتایج آنها را روی نمودار رسم می کنید تا به شما کمک کند نیاز به تغییر در حالت فرایند یا بهره برداری را مشخص کنید؟

۴- آیا زمان هوادهی و همزیبی برای ایجاد اکسایش کافی، تبدیل و تشکیل لخته مواد جامد مناسب است؟

۵- آیا لجن مازاد به مقدار کافی دفع می شود تا تعادل نسبت غذا به میکروارگانیسمها حفظ شود؟

۶- آیا در نتایج شمارش ارگانیسمها، افزایش یا کاهشی مشاهده شود، آیا مقدار اکسیژن متعاقباً تنظیم می شود تا نهشیمنی مواد جامد و تولید یک پساب نهایی زلال ممکن شود؟

۷- آیا سرعت جریان برگشتی لجن آن چنان است که برای یک غلظت بالای مواد جامد، اجازه کاهش مقدار آب برگشتی به هواده را بدهد؟

۸- آیا شما واحد تصفیه خود را به طور منظم بازدید می کنید تا شرایط فرایند را مشاهده کنید؟ از کار درست تجهیزات مطمئن شوید، آنها را روغن کاری کنید و عملیات نگهداری را انجام دهید، و مخزن های فرایند و تجهیزات وابسته را تمیز کنید.

۹- اگر در فرایند لجن فعال مشکلی پیش آید، آیا یک بررسی نهایی و کامل از تجهیزات به عمل می آورید تا مطمئن شوید که سرعتهای جریان مناسبند، شیرهای جریان برای بارش های احتمالی با شرایط جریان بالا تنظیم شده اند، تجهیزات زمان سنجی و سیستمهای هشدار دهنده درست تنظیم شده اند، و حتی تجهیزات لازم در انبار موجودند و ساختمنها و درها درست قفل شده اند؟

استراتژی بهره برداری

در این بخش، گزینه کوتاهی از مفاهیم اساسی در بهره برداری و کنترل فرایند لجن فعال ارائه خواهد شد که هم برای واحد تصفیه پیش ساخته و هم برای کانالهای اکسایش به

تنظیم کنید یا هوای وارد به بخش هوادهی را کم کنید یا سرعت لجن برگشتی را کاهش دهید).

یک عامل دیگر که ممکن است سبب بالا آمدن مواد جامد در مدت یک ساعت شود این است که مقدار مواد جامد تحت هوادهی کافی نیست. هنگامی که چنین اتفاقی می افتد لجن بالا می آید زیرا سرعت تنفس ارگانیسمها زیاد بوده و اکسیژن محلول به وسیله این ارگانیسمها در مخزن تهشیین سریعاً تقلیل می یابد. در چنین شرایطی، باید مواد جامد مایع مخلوط را افزایش دهید. برای شناسایی علت مشکل و انتخاب راه حل مناسب، باید اطلاعات را همیشه ثبت کنید و هر آن چه را در واحد تصفیه روی می دهد، مشاهده کنید.

زلال کننده نهایی باید مجهر به یک کفابگیر باشد. واحدی که به درستی بهره برداری می شود مقدار کمی لخته اکسیده سبک تولید می کند که بر روی سطح مخزن تهشیین شناور می ماند. کفابگیر مانع خروج این لخته اکسید شده سبک از مخزن به پس اب خروجی می شود. هر چه تصفیه بهتر انجام شود، احتمال تشكیل کفاب با حباب هوا بیشتر است مگر آن که واحد سپتیک شود.